

Марыя ЛЯШУК

Кіпа фатаграфій у руках сябра Венькі стракацела рознымі колерамі. І толькі Уладзімір паспрабаваў узяць іх, як яны нечакана выслізнулі і рассыпаліся па падлозе, а адна апынулася ў самым куце пакоя, у шчыліне паміж ліштвай і сцяной. Уладзімір спрабаваў акуратна дастаць фота, каб выпадкова не парваць. Зірнуўшы, хлопец застыў у здзіўленні: на яго блакітнымі бяздоннымі вачамі глядзела юнае чароўнае стварэнне. Залатыя кудзеркі падкрэслівалі прыгажосць цудоўнага тварыка.

— Суседка мая, — хітра падміргнуўшы Уладзіміру, агучыў сябар адказ на яго нямое пытанне. — Многія заглядаюцца на яе ўжо цяпер. А яна толькі ў восьмым класе вучыцца. Даводзіць хлопцаў да вар'яцтва.

— Напэўна, я таксама вар'яцею. Але, калі ласка, дай адрас гэтай дзяўчыны, — прасіў неўзабаве Валодзя свайго сябра, які тады наўрад ці меркаваў, што мае справу з пачаткам дзіўнай гісторыі.

«Светач майго жыцця»

І паляцелі лісты з вялікага сталічнага горада адной з заходніх рэспублік Саюза ў невялікае, але вельмі ўтульнае

пачуццях да іх дачкі, аб сур'ёзным намеры стварыць з ёй сям'ю. Так, яна яшчэ вучыцца ў школе. Але ўжо вясной будзе выпускны, а за ім — выбар прафесіі. Хутчэй за ўсё, з яе адзнакамі паступіць у ВНУ недалёка ад дома. Але ў яго родным сталічным горадзе таксама можна вучыцца. Магчымасцей там для гэтага значна больш.

Ліза стаяла, апусціўшы вочы. Шчокі яе гарэлі ад хвалявання. Валодзя і бацькі глядзелі на яе, чакаючы адказу. Нарэшце яна паглядзела на хлопца і збянтэжана прамовіла: «Так».

Лісты ад Валодзі атрымлівала штодня. Яны прымушалі сэрца біцца часцей. Ліза зразумела, што ў ім пасялілася вялікая Каханя.

Раман таксама пісаў часта. І дзяўчына па-ранейшаму адказвала, не ведаючы, як паведаміць яму аб расставанні.

Гэта здарылася само сабой цёплым чэрвеньскім днём, калі ён, дэмабілізаваўшыся, вярнуўся дадому. Перш чым сустрэцца з бацькамі, зайшоў да Лізы. Ubачыўшы яе зборы ў дарогу, толькі спытаў: «З'езджаеш?» Яна сцвярдзальна кінула галавой. Высвятляець, што да чаго, не стаў. І так усё зразумеў: з'езджае назаўсёды. Ад яго.

Гэтым жа днём цягнік імчаў Лізу ў нязведаную будучыню, што хвалявала ўяўленне. Рэчаіснасць перасягнула ўсе чаканні. На вакзале, які ўразіў дзяўчыну прыгажосцю і веліччу, сустрэлі бацькі Валодзі і павезлі дадому. Тым жа вечарам разам вызначыліся з інстытутам. Экзамены Ліза здала паспяхова і была залічана ў адну з вядучых тэхнічных ВНУ горада. Як іншагарадныя ёй далі інтэрнат. Але пражыла яна там усяго паўгода. А потым вярнулася ў гасцінны дом

Пад сузор'ем Каханя

Апавяданне

Валодзя пасля вучылішча стаў служыць у родным горадзе, а Ліза працавала інжынерам на адным з вялікіх прадпрыемстваў. Падрасталі сын і дачка. Праўда, казавое жыццё сям'і ваеннага ўносіла пэўны дыскамфорт. Аднак гэта было такой дробяззю на фоне сапраўднага сямейнага шчасця. Тым больш пад канец службы Валодзю перавялі ў родны горад Лізы. Валодзя служыў, Ліза знайшла працу па спецыяльнасці. Дзеці вучыліся ў школе, а скончыўшы яе і атрымаўшы вышэйшую адукацыю, таксама вярнуліся сюды.

Да Лізы часам даходзілі чуткі пра Рамана, і яна шчыра цешылася яго поспехам. Ведала, што жыве ў сталіцы, займае высокую пасаду, жанаты, выхоўвае дзяцей. «І дзякуй Богу, — супакойвала яна сябе, дзесьці ў глыбіні душы адчуваючы віну перад ім. — Няхай будзе шчаслівы».

А сама часам баялася нават думаць, наколькі ж яна шчаслівая з Валодзюшкам. Здавалася, так будзе заўсёды, да глыбокай старасці, і не разлучыць іх ніхто і нішто.

Але аднойчы з самай раніцы ў душы Лізаветы была нейкая трывога. І нават звычайны тэлефонны званок нібы прадвяшчаў бяду.

— Мамачка, памёр тата, — пачула Лізавета голас дачкі, якая плакала. І настала...

Бясчассе

Затуманенай свядомасцю Лізавета ўспрымала ўсё, што адбывалася вакол. Працэсія маўклівых людзей, што павольна рухалася, добрыя словы ў адрас яе Валодзюшкі, яго дзіўна спакойны твар, жоўты магільны груд, які хутка

У стылі рэтра

Але аднойчы манатоннасць яе жыцця парушыў ранішні тэлефонны званок. Стан, у якім апынулася пасля яго Лізавета, яна з іроніяй сама назаве «ў стылі рэтра». Раскажы каму — не павераць. Ды і навошта расказваць? Гэта яе таямніца, якую яна берагла ад чужых вухэй і вачэй.

«Гэта я, Раман», — пачулася на іншым канцы провада. Ад нечаканасці яна не магла адразу нешта адказаць. Апамятаўшыся, задала першае пытанне, якое прыйшло ў галаву: «Як ты знайшоў мяне?»

Іх размову, якая доўжылася не больш за дзесяць хвілін, Лізавета потым прайгравала ў памяці не раз. З яе вынікала, што Раман, як і яна, удавец, па-ранейшаму жыве ў сталіцы. Дочкі і ўнукі любяць яго, і ён іх не крыўдзіць, тым больш што з сям'ёй малодшай жывуць разам у яго вялікай кватэры. Яму лёгка было даведацца і адрас яе, і тэлефон, бо да пенсіі займаў у сваім міністэрстве высокую пасаду.

Раман тэлефанаваў усё часцей і часцей. Лізавета даведвалася падрабязнасці яго жыцця. Пасля іх расставання ў далёкім-далёкім юнацтве ён цвёрда паабяцаў сабе дамагчыся такіх вышынь у жыцці, даведаўшыся пра якую Лізавета пашкадавала б, што адштурхнула яго. І ўсё ў яго атрымалася. Дасягнуў многага.

Іх жыцці ішлі рознымі дарогамі. Але, як аказалася, пачуцці яго толькі прытуліліся і завіравалі ў сэрцы зноў, калі стаў мець зносіны з Лізаветай. Раману хацелася апекавацца ёю, прадбачыць яе жаданні і выконваць іх. Для таго,

Саюза ў невялікае, але вельмі ўтульнае і самабытнае палескае мястэчка. Ішлі таксама лісты па такім жа адрасе з Далёкага Усходу. Толькі на Захадзе вучыўся ў ваенным вучылішчы Уладзімір, а на Далёкім Усходзе нёс тэрміновую службу Раман.

Лізанька адказвала абодвум: Раману, бо абяцала пісаць, калі ён сыходзіў у войска, Уладзіміру — з ветлівасці. Потым, сталеючы, выявіла непадробную цікавасць да яго пасланняў: вельмі шчыра расказваў ён пра сваю вучобу, пра родны горад, сяброў. Праз год перапіскі даслаў сваю фатаграфію. Высокі, чорнавалосы, разумны погляд карых вачэй. Ліза заглядзелася і не заўважыла, як падышла мама, праз плячо зірнула на фота і прамовіла: «Відаць, сур'ёзны хлопец! І сімпатычны!» І тут Ліза пралапатала: «Ён хоча прыехаць разам з нашым суседам Венькам на іх канікулы. Але я нічога не абяцала. Думаю, не трэба. Я ж Ромку чакаю». І тут жа ў думках задалася пытаннем: «А ці чакаю я яго на самай справе?» «Пішы, няхай прыязджае. Гэта ж ні да чаго не абавязвае. А там паглядзім».

І аднойчы зімовым сонечным і марозным днём у дзверы іх кватэры пазванілі. На парозе стаяў высокі станісты курсант ваеннага вучылішча. А за ім відаць быў усмешлівы твар Венькі.

— Ну, вы тут сустракайце госця, частуйце яго. А я да сябе, пасля на начлег забяру.

Увесь тыдзень Валодзя правёў як у чароўным сне. Кожны дзень з Лізай яны былі разам. Яна знаёміла яго са сваім горадам. І ён улюбляўся ў яго ўсё больш і больш, нават не думаючы тады, што праз некалькі дзясяткаў гадоў вернецца сюды ўжо ўсёй сваёй сям'ёй, назаўсёды. А ў тыя шчаслівыя дні юнацтва разумеў, што толькі з Лізай гатовы звязць свой лёс. Толькі яна адна ў яго сэрцы на ўсё жыццё.

За некалькі дзён да ад'езду Валодзя вырашыў паразмаўляць з бацькамі Лізы. Ён распавёў ім аб сваіх шчырых

года. А потым вярнулася ў гасцінны дом

Фота Кастуся Дробава.

бацькоў Валодзі. Так настаяў ён, молячы бацьку і маці апекавацца будучай жонкай. Праз час, калі ўжо былі жанатыя, прызнаўся, што баяўся: звыдуць іншыя яго ненаглядную.

А ёй не патрэбен быў ніхто, толькі яе Валодзюшка. Яна кахала яго так аддана, так моцна, што, не разважаючы, пагадзілася згуляць вяселле ў чарговыя яго канікулы. Прычым паспелі правесці ўрачыстасці і на яе радзіме.

Кожнае імгненне, гадзіна, дзень, год іх сумеснага жыцця былі поўныя радасці і шчасця. Шчасця ад таго, што заўсёды побач, з паўслова разумеюць адно аднаго, шануючы і паважаючы інтарэсы кожнага. «Якія цудоўныя пейзажы атрымаліся ў цябе, Валодзюшка!» — замілоўвалася малюнкамі мужа Ліза. «Якая ж ты ў мяне майстрыха-рукадзельніца, Лізанька!» — захапляўся муж, разглядаючы яе вязанне. Толькі «Лізанька», толькі «Валодзюшка» — так і няйначай гучала ў іх сям'і. Іх знаёмых спачатку дзівілі такія вось адносіны мужа і жонкі, а потым шчыра захаплялі.

твар, жоўты магільны груд, які хутка

павялічваецца, і мора кветак над ім. І ўсё. Абарвалася ў адно імгненне яе дзівоснае шчасце, якое абяцала, здавалася, доўгія гады ў пары. Смутак пасяліўся ў душы, не пускаючы ў яе іншыя пачуцці. Лізавета не хацела мірыцца з тым, што няма і ніколі ўжо не будзе побач яе паловы. Ён прыходзіў у яе сны, быў у думках і па-ранейшаму жыў у сэрцы. І ніхто не мог пераканаць у тым, што павінна змірыцца са стратай, бо прайшлі ўжо не дні і месяцы, а гады.

З часам боль страты ўсё ж пацішэў. Дзеці, унукі, сябры разбаўлялі адзіноту. У невялікай утульнай кватэры Лізаветы ўсё засталася як пры мужу. Сцены па-ранейшаму завешаны яго карцінамі. На самым бачным месцы — яе партрэт, які яна знайшла ўжо пасля смерці Уладзіміра. Унізе каліграфічным почыркам Валодзі было выведзена: «Светач майго жыцця».

Гаротныя дні былі падобныя адзін на адзін. Калі за акном непагадзь, то і на сэрцы таксама. Вызірне сонейка — і адтане душа, пацягнецца да святла.

яе жаданні і выконваць іх. Для таго, каб сустрэча праз гады ўсё ж адбылася, ён прапаноўваў розныя варыянты. Усе яны для Лізаветы былі непрымальныя. Прынамсі, яна пераконвала ў гэтым Рамана. «Паглядзі на маё фота ды на сябе ў люстэрка зірні. Старыя-старажытныя. А ты аб сустрэчах кажаш», — спрабавала яна суняць яго запал. «Сэрцу не загадаеш, мая дзяўчынка», — парываў Раман. Лізавета разумела яго душэўныя парыў, паважліва ставілася да яго не згаслых да гэтага часу пачуццяў. Толькі не магла адказаць тым жа. Яе юначае каханне да Рамана паляцела ў нябыт лёгкім майскім воблачкам больш як паўстагоддзя таму. А тое, што на ўсё жыццё, было жывое да гэтага часу. І нават тэлефонныя размовы з Раманам лічыла здрадай у адносінах да нябожчыка-мужа. Ёй імпанавала апека Рамана на адлегласці. Але не больш за тое. Яго званкі па некалькі разоў на дзень, доўгія размовы аб прагледжаных тэленавінах і фільмах, аб прачытаных кнігах ды і проста аб жыцці былі аддушнай. Кранала яго дзіўная ўвага. Чаго толькі варты букет шыкоўных бардовых ружаў да 8 Сакавіка, дастаўлены ў свята з самай раніцы?

Прыемна, канешне, што цябе памятаюць, пра цябе думаюць. Але... На жаль, усё ў далёкім мінулым, вярнуцца ў якое можна толькі ва ўспамінах. За плячыма кожнага — сваё жыццё. Яго не перапішаш нанова. «Але можна ж разам дапісаць новыя старонкі», — спрабавалі пярэчыць Раман. Але Лізавета была непахісная. І тады...

Раніцай каля аднаго з пад'ездаў пяціпавярхоўкі спынілася рэспектабельнае аўто. Сівавалосы падцягнутыя апрануты з іголачкі мужчына, які выйшаў з яго, беражліва нёс у руках букет белых ружаў, якія калісьці так любіла яго каханая Лізанька.

На імгненне спыніўшыся перад дзвярыма, ён рашуча націснуў кнопку яе званка. Спадзяваўся, адкрые. А там — будзь што будзе.